

Na aktuální téma: Nová pravidla používání pesticidů v Evropě

Přeložil a zpracoval:

Dr. Ing. Ludvík Tvarůžek

Zemědělský výzkumný ústav Kroměříž, s.r.o., Agrotest Fyto, s.r.o., Kroměříž

Ministři zemědělství EU dosáhli kompromisu v nových pravidlech používání pesticidů v Evropě

(Farm ministers reach compromise on new rules for pesticides in Europe.)

Zdroj: <http://www.economist.com>, 27/06/08

23. června odsouhlasilo shromáždění rady ministrů EU nová pravidla pro uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh EU. Tato politická dohoda navrhuje zákaz prodeje a použití látek, u kterých byly prokázány vlivy karcinogenní, mutagenní a projevy toxicity pro reprodukci. Toto kompromisní rozhodnutí bylo dosaženo za výrazné odezvy výrobních firem a farmářů, kteří se obávají toho, že nová pravidla povedou k dalšímu zvýšení cen potravin. Prohlášení bylo z části podporováno Francií, Itálií a Českou republikou, Velká Británie byla zásadním oponentem rozhodnutí společně s Irskem, Rumunskem a Maďarskem.

Organizace zaměřené proti pesticidům, byly tímto výsledkem potěšeny. Zástupce *Pesticide Action Network* Elliot Cannell jej označil za mezník evropské zdravotní politiky, znamenající, že některé z nejvíce nebezpečných pesticidů budou odstraněny z potravin rostlinného původu, pěstovaných v EU. Evropská asociace ochrany rostlin (*ECPA*), zastupující evropské výrobce agrochemikálií, byla naopak rozčarována a frustrována výše uvedenou dohodou. Její generální ředitel Friedhelm Schmitter argumentoval: „to, že je produkt rizikový, neznamená, že je nebezpečný. Posouzení skutečných rizik účinných látek je vždy požadováno pro stanovení dávky a doporučení k jejich použití“.

Před několika měsíci prohlásil při interview pro *Pesticide Info.eu* Dr. Ian Denholm z *Rothamsted Research Institute* ve Velké Británii: „Jsem znepokojen nedostatkem vědeckých konzultací připravovaných návrhů. Obávám se, že je před námi řada potenciálních revizí, které nejsou vědecky a odborně posouzené a přicházejí spíše z oblasti dogmatu, než objektivní vědy“.

Tolik základní informace k tématu, které se zásadním způsobem dotýká pěstování polních plodin v budoucích letech. Existuje celá řada názorů, které uvádím přehledně v následující části příspěvku.

Stručně je možné shrnout dosavadní a očekávaný průběh legislativního procesu daného tématu:

v červenci 2006 přijala Evropská komise balík návrhů zákonů norem týkajících se přípravků na ochranu rostlin. Tvoří je:

- nová regulace uvádění přípravků na ochranu rostlin na evropský trh, která je revizí stávající direktivy 91/414/EEC
- rámcové nařízení k trvale udržitelnému používání pesticidů

23. června dosáhla Rada ministrů zemědělství EU politické dohody v navržených regulacích.

Následně na to by měli na podzim 2008 ministři zařadit obecná stanoviska do textu, který bude předložen do Evropského parlamentu k druhému čtení.

Váha rizika (A balance of risk)

Zdroj: <http://www.economist.com>

Pesticidy napomáhají udržet dostupné a levné potraviny. Na druhé straně jsou to podle definice látky jedovaté. Evropské zákonodárci tak řeší dilema, jaký je rozdíl mezi rizikem a nebezpečností.

Jaký je tento rozdíl ve skutečnosti? Zdá se, že velmi značný, pokud vyrábíte nebo používáte pesticidy. Všichni o nich neradi slyší ve spojení s potravinami a považují je za nebezpečné a nepřírozené věci. Ale jedním dechem lze říci, že všichni rádi využívají jejich pozitivních vlivů (levné a nezávadné potraviny). Citlivou regulaci jejich výroby a použití lze přirovnat k minovému poli a způsob, jakým k problematice přistoupili evropští politikové a úředníci je pokusem o jeho přejítí aniž by došlo k výbuchu.

Rozdíl mezi rizikem a nebezpečností v tomto kontextu je následující: nebezpečné je něco, co je měřitelné v laboratoři při stanovení, kolik účinné látky způsobí usmrcení nebo poškození pokusného organismu. Riziko je pak to, co měříme v reálném světě. Riziko závisí nejen na tom, jak toxická je sledovaná chemikálie, ale také na tom, jakým způsobem byla použita, kolik jí bylo použito a jak často je užívána.

Doposud jsou evropská pravidla používání pesticidů založena na hodnocení rizika. Nicméně nově připravená část legislativy, týkající se použití přípravků na ochranu rostlin, která přijde na pořad konečného čtení v Evropském parlamentu v poslední části roku, posunuje základ tohoto právního stavu na hodnocení nebezpečnosti.

Zastánci této změny prohlašují, že to povede ke stažení nejnebezpečnějších chemikálií z evropského trhu. Podle stanoviska oficiálního představitele direktorátu EU pro zdraví a spotřebitele se tato nově navržená pravidla drží filosofie, že „něco by mohlo být na prodej, jen když výrobce potvrdí, že to může být použito bezpečně.“

Mnoho zemědělských vědeckých odborníků přesto argumentuje, že tato změna bude mít obecně platné alarmující souvislosti pro pěstování plodin a povede k dalšímu zvyšování cen potravin v době, kdy tyto jsou již nepříjemně vysoké. Britská konzultační společnost ADAS zpracovala zprávu, ve které se uvádí, že minimální dopad tohoto návrhu by snížil produkci potravin o čtvrtinu. V lednu pak italská zpráva dospěla k velmi podobnému číslu.

Ohrožení budoucího použití pesticidů je velmi vážné. V závislosti na tom, jaká bude konečná podoba nařízení, mohou být zakázány pyrethroidy – široce používaná třída insekticidů, triazoly – fungicidy k ochraně obilnin nebo herbicidy dithiocarbamáty. Doposud je u všech uvedených látek malé riziko použití, pokud jsou používány správně.

Nepřekvapí nás, že například šéf divize ochrany rostlin firmy Syngenta věří, že změny jsou špatné. Podle něj jsou již stávající opatření přísná a znamenala mimo jiné, že byly ztraceny některé užitečné účinné látky například do minoritních plodin. Okolo 700 aktivních látek podle něho již zmizelo z trhu.

Podle hlavního toxikologa *British government's Pesticide Safety Directorate* lana Dewhursta nevzetí v potaz opravdového rizika aktivní látky v reálném světě může znamenat konec aktivního

postupu EU proti špatným pesticidům. To bude znamenat, že EU pravděpodobně tímto postupem zakáže, co je v praxi bezpečné, ale také může nechat projít takovou látkou, která by mohla působit nejškodlivěji. Již dříve citovaný Ian Denholm z *Rothamsted Research, an agricultural institute* souhlasí a dodává, že stávající systém, založený na vědecky podloženém hodnocení rizika použití, je pečlivým zlatým standartem možného řešení.

Opačný argument je takový, že zlatý standard nebo ne, existující legislativa (která byla zavedena ke konci 80. let) je nefunkční. Podle sledování zůstává podíl vzorků potravin s překročenými limity reziduí v Evropě konstantní po mnoho let. Podle mluvčího *Pesticide Action Network*, skupiny zaměřené na životní prostředí, sídlící v Londýně, bylo vypočteno, že průměrný Evropan konzumuje potraviny, kontaminované pesticidy, nejméně jednou za čtrnáct dnů. Předností hodnocení rizika používání pesticidů je, že zachytí, co se děje v reálném světě. Pokud se tento systém změní na zachycení aktuální hrozby pro zdraví, nebude možné toto provádět.

Vyvan Howard, toxikolog a patolog na *University of Ulster* a podporovatel reformy, si myslí, že současný systém není tak dobrý, jak by bylo potřebné. Podle něj hodnocení expozice jako komplexního modelu není vždy správné. Podle něj se mohou pesticidy objevit i tam, kde bychom je nečekali. Jako příklad uvedl případ z poslední doby, kdy byli lidé varováni, aby nekonzumovali doma pěstovanou zeleninu po použití hnoje, který mohl být kontaminován aminopyralidovými herbicidy.

Podle Dr. Howarda je nový systém založen na vědeckých poznatcích, ale s pragmatickým pojetím. Myšlenkou je snížit cel-

kovou toxicitu aplikovaného arsenálu pesticidů. Nová kritéria by měla vyřadit nejnebezpečnější produkty z potravních řetězců.

Věda je přesto věcí jednou a politika jinou. V reakci na skeptické reakce na připravenou reformu se evropští ministři zemědělství setkali na společném jednání, kde vytvořili kompromis, který by měl umožnit kterékoliv členské zemi, která se bude obávat, že nemůže nahradit určitý pesticid, požádat o povolení v pokračování jeho používání. To rozhněvalo zeleně orientované skupiny a nepotěšilo to ani zemědělskou vědeckou veřejnost ani britskou vládu. Podle některých reakcí je praxe získání výjimek silně byrokratická, což může představovat až dvouleté konzultace.

Varování vědců před EU přístupem týkajícím se „nebezpečných“ pesticidů

Zdroj: <http://www.fwi.co.uk/>

Seďm významných britských vědců varovalo před nebezpečným precedencem, který vznikl na půdě EU v Bruselu posunem k povolování pesticidů podle hodnocení jejich nebezpečnosti oproti dosavadní praxi hodnocení rizika použití. V otevřeném dopise odsoudili fakt, že EU plánuje zavedení systému, podle kterého budou rozhodující pesticidy zakázány, protože obsahují tzv. „nebezpečné komponenty“. (News, 27. červen 2008).

„Protože určitý produkt obsahuje velmi nebezpečné komponenty, neznamená, že je nebezpečný.“ Šálek kávy obsahuje mnoho karcinogenů, ale jejich koncentrace jsou nízké a organismus se s nimi vypořádá.

Kantor®

**IDEÁLNÍ PARTNER PRO
PODZIMNÍ OŠETŘENÍ
OBILNIN**

**ATRAKTIVNÍ
CENA OŠETŘENÍ!**

**Možnost
mnoha kombinací:
Glean, Logran,
Lentipur, Protugan, atd.**

Další informace: **Dow AgroSciences**

602 248 198, 602 275 038, 602 217 197,
602 523 607, 602 571 763, 602 523 710, 602 129 528

LYNX®

**Nepostradatelný
morforegulátor
a fungicid v řepce**

**Kudy teče,
tudy léčí ...**

LYNX
Brání přerůstání
řepky na podzim

LYNX
Ideálně připravuje
řepku k přezimování

LYNX
Působí proti všem
chorobám řepky

Dow AgroSciences

Informace: 602 248 198, 602 275 038, 602 571 763,
602 217 197, 602 523 607, 602 523 710, 602 129 528

„Stávající evropská agrochemická regulace je založena na vědeckém přístupu, který hodnotí expozici pesticidům v praxi a skutečné riziko a následně stanovuje bezpečné hranice pro použití“ píše se dále v dopise. Naproti tomu diskutovaný návrh EU se neopírá o žádná hodnocení, která by prokazovala jeho přínos pro zlepšení zdraví a ochranu životního prostředí. Ředitel BCPC (*British Crop Protection Council*) Colin Ruscoe prohlásil, že: „V době mezinárodního problému s nedostatkem potravin je takový návrh mezinárodním skandálem a bude mít devastující efekt na rostlinou výrobu a produkci potravin“.

ROBERT STURDY MEP – UK Conservative Party, Člen Evropského parlamentu, koordinátor skupiny EPP-ED pro mezinárodní obchod odpovídá v článku s názvem:

Žádnou paniku ve věci chemikálií pro zemědělství
(*No need for panic over farm chemicals*)

Zdroj: <http://www.eadt.co.uk/>

Zemědělci v regionu se mohou cítit zranění rozhodnutím ministrů zemědělství, jehož výsledkem může být omezení používání řady široce zavedených pesticidů. Snad nikdo se nestaral tolik o ochranu obyvatel před chemikáliemi a pesticidy – pracuji v Evropském parlamentu jako zpravodaj v této významné věci.

Neměli bychom propadat panice. Ve věci možných rizik chemikálií se musí opírat o jasné vědecké záznamy. Musí být doká-

záno, zda je chemikálie bezpečná nebo ne. Pokud bych podporoval náhradu bezpečnější chemikálií, průmysl a samotní zemědělci potřebují obecnou jistotu, že alternativa bude k dispozici před stažením tohoto produktu z trhu.

Zdraví obyvatel, bezpečnost potravin a zásob vody jsou nadřazené, přesto nelze ignorovat aktivní roli, kterou pesticidy představují v zajištění bezpečnosti potravin. Novinové titulky každodenně přináší zprávy o růstu cen potravin a snižování jejich zásob. Tento proces může eskalovat, pokud plodiny nejsou rezistentní chorobám a bez pesticidní ochrany by dosahovaly nižších výnosů, v souvislosti se změnami klimatu, rostoucími cenami paliv by tak přinesly další nejistotu do rostlinné produkce v budoucnosti.

Je odhadováno, že by v případě původního návrhu (snižování používání pesticidů o 50 %) poklesly výnosy brambor a pšenice nejméně o 30 %. Restrikce používání pesticidů by tak mohla vést k významným konfliktům i v mezinárodním obchodě, protože by se restrikce dotkly i importu a exportu. Kauzální otázka je následující: již dnes existují v EU vysoké standardy pro kvalitu potravin a my se je chystáme ještě zpřísnit. To znamená, že nebudeme moci povolit dovoz potravin ze zemí, ve kterých se potenciálně zakázané pesticidy mohou používat. Jaký dopad by to mělo na naše supermarkety, které jsou v řadě případů závislé na dovozu těchto rostlinných produktů?

Nová kniha Jaroslava Prugara o kvalitě rostlinných produktů

Hodnocení kvality zemědělských produktů a potravin je dnes v popředí zájmu vědeckých institucí i široké praxe. Charakteristickým rysem současnosti je úzká vzájemná provázanost všech článků potravinového řetězce. Tato spolupráce je nezbytná v tvrdé konkurenci na domácím i zahraničním trhu a právě kvalita surovin a finálních produktů je základním předpokladem úspěchu.

Výzkumný ústav pivovarský a sladařský, a.s. ve spolupráci s Komisí jakosti rostlinných produktů České akademie zemědělských věd vydal začátkem roku 2008 odbornou publikaci „Kvalita rostlinných produktů na prahu 3. tisíciletí“. Publikace zachycuje současný stav a předpokládané perspektivy vývoje na tomto úseku. Kniha je určena pro širší odbornou, ale i laickou spotřebitelskou veřejnost, pracovníky výzkumu, zemědělské a potravinářské praxe, zdravotnictví, kontroly, nákupu i obchodu a pro vysoké a střední odborné školy. Vysoká úroveň publikace je zaručena autorským týmem specialistů na jednotlivé úseky pod vedením doc. Ing. Jaroslava Prugara, DrSc.

Čtenář knihy se seznamuje postupně s různými pojmy souvisejícími s kvalitou a jejím hodnocením u našich hlavních plodin (**obiloviny, olejnin, luskoviny, zelenina, ovoce, lesní plodiny, brambory, cukrovka, chmel, léčivé a kořeninové rostliny, alternativní plodiny, produkty ekologického zemědělství, houby, řasy a nižší rostliny**), s žádoucími i nežádoucími obsahovými látkami a možnostmi ovlivňovat jejich výskyt v produktech geneticko-šlechtitelskými cestami či agroekologickými a technologickými opatřeními. Dále je pozornost věnována analytickým metodám, některým nepravdám a mýtům, s nimiž se setkáváme, způsobům falšování, metodám řízení a kontroly, marketingu a etice v zemědělské a potravinářské praxi. Kniha dokladuje nutnost propojení cílových programů a zájmů zemědělské prvovýroby a zpracovatelského průmyslu.

Doporučení obsažená v publikaci představují motivaci pro všechny články potravinového řetězce, jejichž aktivní partnerskou spoluprací lze dosáhnout společného cíle – spokojenosti spotřebitele a přispět tak i ke zlepšení zdravotního stavu naší populace.

Jaroslav Prugar a kolektiv:

Kvalita rostlinných

produktů na prahu 3. tisíciletí.

327 s., barevná příloha, vázaná kniha

Cena: 250 Kč s DPH

Objednávky:

Ing. Jana Bradová

Pobočka ČZS se sídlem ve VÚRV, v.v.i.

Drnovská 507

161 06 Praha 6

